

A sorozattal a biológiai fogorvoslás teljes területét szeretnénk bemutatni, részletesen kitérve az egyes tudományterületekre, az alternatív orvoslás kapcsolódási pontjaira, a legújabb diagnosztikus és terápiás ismeretekre. Célunk, hogy az érdeklődő olvasók és a szakemberek is pontos információkhoz jussanak, akár munkájukhoz, akár személyes problémájuk megoldásához várnak segítséget.

A BIOLÓGIAI FOGÁSZAT ALAPPILLÉREI

Hagyományos kínai orvoslás – hko

Az orvostudomány és az orvosi társadalom sokáig kétségbe vonta a hagyományos kínai orvoslás (hko) határait, illetve csak pszichoszomatikus hatást tulajdonított neki. Valójában a hko összefüggő, ugyanakkor független elméleti és gyakorlati rendszer, amely több mint 4000 éves múltra tekint vissza. A kínai orvoslás alapműve, a Huang Ti Nei-csing, azaz a Sárge Császár klasszikus belgyógyászati tankönyve i. e. 500 és 300 között keletkezett. A könyv szerzői ismeretlen orvosok, és már akkor is a korábbi hagyományok összefoglalásaként íródott. Az ebben összegyűjtött hatalmas tudásanyag alapozta meg a ma is élő hko elméletét és gyakorlatát.

A könyv két részre tagolódik, az első a Szu Ven, mely párbeszédese formában taglalja az embereket általában foglalkoztató kérdéseket az egészséggel-betegséggel, az étellel-halállal kapcsolatban. A második rész, a Ling Su már konkrétan a test felszínén lévő szúrásponthoz fajtáit, a testet behálózó csatornákat (tévésen a francia eredetű meridián megnevezés terjedt el) rendszerét, egymással való összekötteté-

csatlakoztak, például pulzusdiagnosztika, nyelvdiagnosztika, belső szervek élettana, nőgyógyászati kórképek, gyógynövény-terápia stb. (Ez utóbbi alapműve 1578-ban keletkezett, Li Si Csen orvos-gyógyszerész munkája, 1892 gyógyszert, gyógynövényt írt le és közel 10 000 – nem elírás! – receptet közöl.)

A hko több olyan eljárást tartalmaz, amelyek egymással kombinálva elérhető, megtart-

Komplemen

– biológiai fogorvoslás

seiket írja le. Foglalkozik a hko más fontos módszereivel, például égetéssel gyógyászati (moxibustio vagy ismertebb néven moxázás – gyógynövénytartalmú anyagok izzítása, elégetése az adott terület felett), masszázsszorgalmak, köpölyözés technikák, légzésgyakorlatok (csi-kung), diétetika (táplálkozás, konyhai elkészítés, speciális szervdiéták). Az évszázadok folyamán az alapművekhez továbbiak

ható, sőt fejleszthető harmonikus létet teremtenek az emberben. Ez a harmónia az egészség, s ennek megtartása és megőrzése (azaz a prevenció) a célja ennek az orvoslási rendszernek. A keleti beteg – és nemcsak a legendák szerint a császár – az orvosát akkor díjazta, ha beavatkozásai, tanácsai következtében nem lett beteg. Viszont a megbetegedett császár orvosának fejét vették...

A fentiekből látható, hogy a nyugaton ismert és sok helyen alkalmazott tűszúrásos gyógy mód, az akupunktúra csupán egy szelete annak a gyógyító, egészségmegőrző rendszernek, melyet hagyományos kínai orvoslásnak nevezünk.

A hko szemléletmódja

A kínai gyógyászat az emberi test olyan sajátos vonatkozásait is figyelembe veszi, melyeket a nyugati orvostudomány nem tekint igazán fontosnak. Ugyanakkor a nyugati orvostudomány az emberi test olyan részleteit is feltárja, melyek a kínai gyógyászat számára lényegtele-

milyen ételre változik a gyomorfájdalom. Ezek mellett részletesen vizsgálja a nyelv és a pulzus állapotát. A tünetek kombinációjából állítja fel a diagnózist, mely ugyanennél a példánál maradvan a következő lehet: lépet érintő nyirkos meleg diszharmónia; gyomor jin-hiány; a középső melegítő tűzének kimerülése; lép-gyomor nedves hideg; a máj támadja a lépet. Ezek mind különböző kórképeket takarnak, és különböző terápiákat igényelnek.

A nyugati orvostudomány számára valamely betegség megértése egy különálló, a beteg embertől független egység feltárása. A kínai orvostudomány számára e megértés a

ben inkább a nyugati, krónikus esetekben inkább a kínai gyógyászat alkalmazandó. A nyugati típusú kezelés gyakran hatásosabb, ha a betegség kóroktanára vonatkozóan határozott, tiszta elképzelések vannak (pl. bakteriális fertőzések). Ha a pontos kórtani hátteret a nyugati orvostudomány nem tudja kideríteni (pl. krónikus hátfájdalom), a keleti gyógyászat hasznosabb lehet. Szintén ez részesítendő előnyben a működési zavaroknál (pl. krónikus hörghurut vagy bizonyos ízületi gyulladások).

A hko által kezelhető betegségek az Egészségügyi Világszervezet (WHO) ajánlása alapján

Idegrendszer

Szenvedélybetegségek, különböző eredetű fájdalmak csillapítása, fejfájások egyes formái, benu-lások utókezelése, herpesz, Meni re-szindróma, Parkinson-kór, trigeminus neuralgia, lumbágó, ischalgia, epilepszia, álmatlanság, pánikbeteg-ség, hangulati ingadozások, migrén.

Emésztőrendszer

Székrekedés, hasmenés, gyomor- és nyombélfekély, irritábilis bélpanaszok, gyomorsatultengés, krónikus emésztési panaszok, fogfájdalom, arctáji fájdalmak.

Mozgásszervek

Reumatológiai és ortopédiai panaszok, izom- és ínpanaszok, teniszkönyök, vállmerevedés, lumbágó, porckorongsérv (nem műtét helyett!), gerincműtét utáni rehabilitáció, ficamok, izomhúzódások, köszvény.

Urogenitális rendszer

Impotencia, inkontinencia, veseköves görcs, éjszakai vizelet, prosztatamegnagyobbodás, hólyaggyulladás, frigiditás, sterilitás, menopauza.

ter orvoslás

II. rész

nek. Például a kínai gyógyászat elméletében az idegrendszer nem jelenik meg külön egységként, mégis bizonyítottan használható eljárásai vannak az ideggyógyászati rendellenességek kezelésére. Hasonlóképpen a belső elválasztású mirigyekkel sem foglalkozik, mégis eredményesen kezelnek a nyugati orvoslásban endokrinológiai betegségeknek nevezett állapotokat.

Diagnosztikai modellek

A kínai orvos páciensét a maga teljes egészében, pszichikai, környezeti és társadalmi viszonylataival egységben szemléli. Sokszor nem tulajdonít jelentőséget bizonyos részleteknek, de a tünetek alapos megfigyelésével és azok szintézisével képes olyan diagnózist felállítani, melyet eredményesen gyógyít. A kínai orvostudomány gondolkodásmódja az egymással kapcsolatban álló jelenségeket sokkal inkább egyidejű vagy jelképes pároknak látja, mint ok és okozatnak.

Egy nyugati belgyógyász páciense gyomortáji panaszait részletesen kivizsgálva (röntgen, endoszkóp) megállapítja a diagnózist: nyombélfekély – és ennek megfelelően kezeli az adekvát terápiával. A kínai belgyógyász viszont a gyomortáji fájdalomon kívül egyéb tünetekre is kíváncsi; a fájdalom nyomásra fokozódik vagy csökken, hidegre vagy melege hogyan változik, milyen jellegű a széklete, milyen a vizelet színe, mennyisége, gyakorisága, ürítésének időpontja; milyen a páciens alkata, hangszíne, pszichés hangulata és alaptermészete; milyen a bőrének színe, tapintata, nedvessége; a tüneteket szomjúság kíséri-e, van e alvászavara, milyen irányba sugárzik a fájdalom, nem fáj-e egyéb testrésze; étkezésre és

beteg összes tüneteit és tünetegyüttesei közötti kapcsolatok felfogását jelenti.

A szervezet harmóniája

A hko szerint az egészség egyenlő a szervezet harmonikus működésével. Ha nincsenek működési zavarokra utaló jelek, akkor valószínűleg szellemi, fizikai és lelki egyensúlyban van a páciens. A működési zavarok mindig egyensúlyvesztések. A gyógyítás célja a harmonikus egység megteremtése, fenntartása és a diszharmónikus korai jelek felismerése.

A hko határai

A keleti és nyugati medicinában egyaránt jártas orvosok véleménye szerint általában a heveny, sürgős beavatkozást igénylő helyzetek-

Szív, érrendszer, vérképző szervek

Magas vérnyomás, anginák, alacsony fehérvérsejtszám, érszűkületek, infarktus utáni rehabilitáció.

Légzőszervek

Asztma, akut és krónikus légzési zavarok, hörgőhurut, köhögés.

Szülészet-nőgyógyászat

A magzat rendellenes fekvése, fájdalmas meneses, cikluszavarok, szülemegindítás, elégtelen tejelválasztás, terhességi hányinger, szülési fájdalom, hormonális zavarok, kóros viselkedés, miómák egyes esetei, medenceizomzat görcse.

Gyermekgyógyászat

Ágybavizelés, rövidlátás, szülés utáni sérülések rehabilitációja, emésztési zavarok, grippe, fülgyulladás, fogzási fájdalmak, mentális retardáció, epilepszia, nyugtalanság.

Bőrbetegségek

Ekcéma, csalán, seborrhoea, akne vulgaris, övsömör.

Fül-orr-gégészet

Krónikus tonsillitis, sinusitis, Meni re-szindróma, szagláshiány, nyelési görcsök, középfülgyulladás, fülzúgás, arcüreg- és homloküregpanaszok.

Szemészet

Rövidlátás, látóideg-gyulladás, kancsalság, kötőhártya-gyulladás.

Immunológia

Allergiás kórképek; szénanátha, kötőhártya-izgalom, bőrtünetek.

Sürgősségi orvoslás

Ájulás, akut fájdalmak csillapítása.

A hagyományos kínai akupunktúra részletesen foglalkozik a szájüreg betegségeivel, gyulladásaival, az arctáji fájdalmakkal, neuralgiákkal, bénulásokkal. A keleti diagnosztika betegségmegközelítése különbözik a nyugati

módszerektől. A betegség jellegének tisztázása alapvető fontosságú a kezelés szempontjából, ugyanis hasonló tünetek más-más jellegű, kórokú alapfolyamatokat takarhatnak.

A keleti diagnosztika során először tisztázni kell a betegség jin vagy jang jellegét. A kínai orvoslásban a betegség jellegének meghatározásához, a „differenciál-diagnózis” felállításához a működés diszharmonia formájának megállapítása elengedhetetlen, mert ez fogja meghatározni a kezelés jellegét is. A diszharmonia típusai mindig leírhatók a „nyolc alapmodell”, vagy „nyolcas szabály” (Ba Gang) módszerével. A nyolcas szabály lehetővé teszi az orvos számára, hogy megfejtse, miként kerültek a jin és jang tendenciák a testben diszharmonióba. Ez a nyolcas szabály a következő négy diszharmoniapárral írható le:

- jin-jang jelleg,
- külső-belső diszharmonia,
- hiány-többlet modellek,
- hideg-hő modellek.

Ez a rendszer látszólag egyszerű, de a gyakorlatban rendkívül bonyolult és érzékeny szisztémát takar, hiszen minden egyes tünetnél és megfigyelt jelnél értékelni kell azok jellegét, majd egy rendszerbe, logikai egységbe állítani azt. Sőt ugyanazon tünetnek is lehetnek különböző jelentései, ha benne több minta aspektusai keveredhetnek, vagy a betegség előrehaladtával az egymáshoz viszonyított tünetek átalakulhatnak.

Tovább bonyolítja a képet az egyes szervek és a szervekhez kapcsolódó meridiánok ener-

getikai (csi) viszonyainak értelmezése. Az energia, a csi az, ami az egész testben kering, szabályozza a vér működését, a táplálék felvételét, a szervezet védelmét. Az energia a vezetékeken keresztül áramlik, és amennyiben külső vagy belső hatásra a keringésben fennakadás vagy zavar támad, akkor kóros hiány vagy többlet mutatkozik nemcsak a vezetékkel kapcsolatos belső szervben, hanem az egész szervezet egyensúlyi rendszerében, és kialakul a betegség.

Például a higany/amalgám terhelés

A krónikus higanyterhelés az esetek 60-70%-ában a gyomor-lép működési kört érinti. A kezdeti tünetek: gyomor-, bélpanaszok, haspuffadás, szájüregi fekély, gyulladás, fejfájás, álmatlanság, ingerlékenység, depresszió, fémész íz, száraz száj és fogbenyomatos nyelv, izomremegés, izomgyengeség, ornyálkahártya duzzanata, arcüregproblémák, fokozott izzadás, kötőszöveti gyengeség stb. Ezek a tünetek természetesen folyamatot képeznek, nem mindenkinél és nem egyforma intenzitással jelennek meg. Keleti leírási technikával: a sápadt fogbenyomatos nyelv mint jin tünet jelenti a csi és a jang hiányát, a nyálkás nedvesség felhalmozódik a belsőben (haspuffadás, béltünetek, száraz száj és édesség utáni vágy), mely a későbbiek során kötőszöveti gyengeségben nyilvánul meg, mely janghiányt jelent, mert a lép rendszere biztosítja a kötőszövetek és az érfalak energiaellátását (felszíni bevezérésekre való hajlam).

A keleti orvoslásban nem különül el a testgyógyászat a psziché gyógyításától. Minden működési körnek vannak idegrendszeri jellegzetességei. A depresszióknak több típusát különböztetik el, mostani példánknál: a higanymérgezésnél a depresszió a gondolatokon való állandó rágódást, tépelődést, indítéknélküliséget jelent. A folyamat során a lép jang energiája folyamatosan csökken, ezért szervpárjában – a gyomorban – jangtúlsúly alakul ki, ez felfelé irányul (a gyomor tüze felfelé száll), a száj kiszárad, állandó szájszag, bűzös lehelet jelenik meg (hiány/hő motívum) és így tovább. A keleti diagnosztikában a látszólag összefüggéstelen tünetek rendszerbe szerveződnek.

A biológiai fogászatban mindezek együttesen határozzák meg a kezelést, a választandó gyógyszerek jellegét, a kiegészítő terápiák fajtáját.

● Dr. Csiszár Róbert